

INTERJÚ RAJKI PÁLLAL

I. A foglalkozás rövid összefoglalása

A foglalkozás célja, hogy a diákokhoz közelebb hozza a forradalom egyik konkrét eseményét (a Sztálin-szobor ledöntése), s megmutassa, hogyan érezhettek az egyének abban a történelmi pillanatban. Mindeközben megismerhetik a jelképek és ideológiák kapcsolatát, s kitekinthetnek más korszakokra – a forradalom és szabadságharcot megelőző és követő időszakokra egyaránt. A szorgalmi feladat segítségével megismerhetik lakóhelyük, Budapest vagy egy-egy fővárosi köztér szobrainak és emlékműveinek történetét, így az óra egyfajta kötődést is kialakíthat az adott településhez.

Nevelési célok:

A tanuló felismeri, hogy amikor egy esemény bekövetkeztének az okait kutatjuk, nemcsak azt a kérdést kell feltenni magunknak, hogy miért következett be az esemény, hanem azt is, hogy miért nem valami más történt helyette. Látja a magyar és az egyetemes történelem összefüggéseit. Átlátja, hogy nehéz történelmi helyzetben az emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolja.

Megismeri és elítéli a totális kommunista diktatúra emberiség elleni bűneit. Átérti a forradalom és szabadságharc hőseinek és áldozatainak a sorsát, szolidáris velük. Belátja, hogy a szovjet megszállás és a kommunista diktatúra a lakosságot szabadságjogaiban korlátozta. Felismeri a szovjet megszállás és az ebből fakadó korlátozott állami szuverenitás következményeit. Felismeri, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc jelenlegi demokratikus rendünk egyik talpköve.

Képes felhasználni különböző visszaemlékezők adatközléseit, kiszűrve azok szubjektív elemeit, objektív történelmi kép kialakítása céljából az adott korról.

Kerettantervi fogalmak, nevek, topográfiai és kronológiai adatok:

Fogalmak: pártállam, államosítás, GULAG, személyi kultusz, koncepciók per, totális diktatúra, tömegpropaganda, Magyar Kommunista Párt, Magyar Dolgozók Pártja (MDP), népköztársaság, internálás, osztályharc, ÁVH, besúgó hálózat, ügynök, egypártrendszer, reakciók, koncepciók perek, kulák, iparosítás, MEFESZ.

Személyek: Sztálin, Lenin, Rákosi Mátyás, Kádár János, Nagy Imre.

Topográfia: Kelet-Közép-Európa, Szovjetunió, Moszkva, Recsk, Hortobágy, Sztálinváros (Dunaújváros), az 1956-os forradalom főbb fővárosi helyszínei.

Kronológia: 1922 (a Szovjetunió létrehozása), 1945. április (Magyarország felszabadítása a náci uralom alól, a szovjet megszállás kezdete, a háború vége Magyarországon), 1947 (kékcédulás választások), 1948 (a Magyar Dolgozók Pártjának megalakulása, a nyílt kommunista diktatúra kezdete, az iskolák államosítása), 1949 (a kommunista alkotmány, a Mindszenty- és a Rajk-per), 1950 (a szerzetesrendek feloszlata, a tanácsrendszer létrejötte), 1953-55 (Nagy Imre első miniszterelnöksége), 1956. október 23. (a forradalom kirobbanása).

(TÖRTÉNELEM, TÁRSADALMI ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyama számára)

Az óraelem felhasználásának vázlatos összefoglalása:

- Óráat megelőző házi feladat (interjú megtekintése, gyűjtőmunka és kiselőadás készítése)
- A kiselőadás meghallgatása, a látottak megbeszélése
- Házi feladat (opcionális)

A tananyagegységet **szóbeli értékelés** zárja, a többletfeladatot vállaló tanuló(k)nak **adhatunk érdemjegyet**.

II. A foglalkozás előkészítése

Házi feladat az órát megelőzően: Tekintsék meg a tanulók a Rajki Pállal készített interjút! Gyűjtsék össze, ma milyen emlékművek, szobrok, jelképek találhatók az Ötvenhatosok terének közelében!

Az egyik tanuló készítsen **rövid kiselőadást** és prezentációt a Felvonulási tér (Ma: Ötvenhatosok tere) történetéről. A személyi kultusz érzékletesebbé tételére válasszon egy-két rövid részletet korabeli, Sztálinról készült versekből! Javasolt irodalom: Tabajdi-Ungváry: Budapest a diktatúrák árnyékában.

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történeti kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

III. A foglalkozás

„Ledől a bálvány”

Az interjúalany személyesen is átélte a forradalom első napját, ott volt a Felvonulási téren (ma: Ötvenhatosok tere). **1956. október 23-án este** a városligeti **Sztálin-szobornál** a tömeg saját kezébe vette a forradalom egyik követelésének végrehajtását: a 18 méter magasságba emelkedő szobrot ledöntötték, a két kilométernyire lévő Nemzeti Színházhoz (a mai Blaha Lujza tér) vonszolták, ahol apró darabokra verték szét. Voltak, akik sokáig otthonaikban féltve őrizték a néhány napig győztes forradalom értékes emlékdarabját. A szobor egykori helyét a budapesti folklórban sokáig „Csizma tér” néven emlegették, mert a talapzaton csak a szovjet diktátor hatalmas csizmái maradtak. **Ismerjük meg a szobor történetét!**

1956. október 22-én a Műegyetemi gyűlés 14 pontba foglalta az egyetemi ifjúság követeléseit. A **13. pontban** a következő szöveg szerepelt:

„Követeljük, hogy a Sztálin-szobrot, a sztálinista zsarnokság és politikai elnyomás jelképét távolítsák el, és helyére emeljenek emlékművet 1848-49 szabadságharcosainak.”

„Mindenki a talapzat köré gyűlt, most már leginkább attól féltünk, hogy ha lezuhan a szobor, agyonüt valakit. Az utolsó fél óra azzal telt, hogy folytonosan kiabáltam, mindenki menjen a traktorok elé. Most jól jöttek a drótkötelek, a húzással szabályozni tudtuk, merre zuhanjon. Aztán hirtelen megremegett a szobor és dőlni kezdett. S mintha valaki hatalmasat sóhajtott volna. Én soha nem felejttem el azt a sóhajtot. Olyan csend lett egyszerre, istentelen csend. A tér, ameddig a szem ellát, tele emberekkel. És az a sok ezer ember egyszerre lélegzett. Ránéztem az órára: 9 óra 30 perc volt.” (Ómolnár Miklós: *Tizenkét nap, amely... 1956. október 23-november 4. Események, emlékek, dokumentumok. Szabad Tér Kiadó, 1989*)

Pécsi Sándor a híres színész, amikor hírért vette a szobor feldarabolásának, gyorsan kocsiba ült és odament. Éppen a **jobb öklét** vágta le, amit el is kért. Hazavitte és élete végéig a kertjében tartotta kiállítva. A felesége emiatt folyamatos rettegésben élt. Amikor Pécsi Sándor meghalt, a felesége elásatta a Sztálin-kezet. (Forrás: <http://budapest56.hu/otvenhatosok-tere/>)

Ötvenhatosok tere (Felvonulási tér), a Sztálin szobor avatása. (Kép forrása: Fortepan.hu)

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történeti kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

Szálín egykori szobra a Felvonulási téren. Fotó, BTM Kiscelli Múzeuma, ltsz.: 24.930/6x9.
(Kép forrása: <http://keptar.oszk.hu>)

Ledől a Sztálin szobor (AFP PHOTO)

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

Ötvenhatosok tere (Sztálin tér), a Sztálin szobor maradványa. (Kép forrása: Fortepan.hu)

Ötvenhatosok tere (Sztálin tér), a Sztálin szobor maradványa. (Kép forrása: Fortepan.hu)

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.

56 interjú '56-ról – Módszertani segédanyag az „1956: a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzéshez

Ötvenhatosok tere (Felvonulási tér), május 1-i felvonulás, 1985 (Kép forrása: Fortepan.hu)

Lenin szobra a Városligetben. A Kádár-rendszer 1965-ig várt a felállításával.

IV. Házi feladat

A szobrok és emlékművek mindig kifejezik egy politikai hatalom gondolkodásmódját, adott esetben ideológiáját. **Szorgalmi házi feladat**, hogy a diákok nézzenek utána, hogyan változtak a köztéri emlékművek a Horthy-korszak bukását, illetve a rendszerváltozást követően! Ha van idejük, látogassanak el a Memento Szoborparkba!

Nézzenek utána a diákok **Kádár-kori katonatörténeteknek a családjukban**, ismeretségi körükben! Hozzanak a következő órára egy anekdotát a korabeli katonaságból!

©Jelen szakmai anyag az „1956 – a magyar forradalom a legújabb történelmi kutatások tükrében” című akkreditált pedagógus-továbbképzés (alapítási engedély száma: 27282/1/2016) keretében jött létre, amelyet a Prekog Alfa Szolgáltató és Tanácsadó Kft. a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány megbízásából szervezett. Az anyag minden üzleti célú felhasználása csak a nevezett szervezetek hozzájárulásával lehetséges.